

چگونه فیلمی را نقد کنیم؟

نوشته فیلپ سی. کانکتون

ترجمه نادیا زکالوند

باشد که اتری و کاری که صرف تولید این آثار شده بسیار برجسته بوده و معمول فیلمهای را نقد می کنم که ابتدا روی پرده سینما به نمایش درآمده باشند و مدت زمان فیلم کمتر از ۶۷ دقیقه نباشد، مگر این که به سال های قبل از ۱۹۱۰ متعلق باشد؛ دست کم زمان فیلمهای آن دوره ۲۲ دقیقه بوده است. برای فیلمهایی که ویژه تلویزیون ساخته شده اند یا مستقیماً به ویدیو کلوبها می روند وقت صرف نمی کنم، اگر روزی برسد که سینما بخطور کل حذف شود و تلویزیون جای آن را بگیرد به فکر تغییر روش خواهم افتاد.

۲- دوره صامت (۱۹۲۶ - ۱۹۱۱)

در این دوره با به کار بستن عمل تدوین روی فیلمها، آن را با کیفیت بهتری می ساختند. فیلمها کاملاً صامت نبودند و از صوات - موسیقی - و جلوههای ویژه استفاده می شد، اما دیالوگ تا دورهی بعد وجود نداشت. شکل و شمایل طرح داستان نیز بسیار فرق کرد. این دوره با «چاپلین»، چنی، گریفیث، مری پیکفورد و سیسیل دومیل «شاخته می شود». فیلمهای این دوره درآمد بیشتری داشتند و کیفیت فیلمها به موضوع مهمی تبدیل شد. در ضمن گونههای مشخصی با به عرصهی وجود نهادند. این فیلمها را باید نسبت به دورهی قبل با نگاه کمی متنقانه تر نگریست اما باز هم نباید فراموش کنیم که این رساله همچنان کودک است.

۳- دوره قبیل از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۰ - ۱۹۲۷)

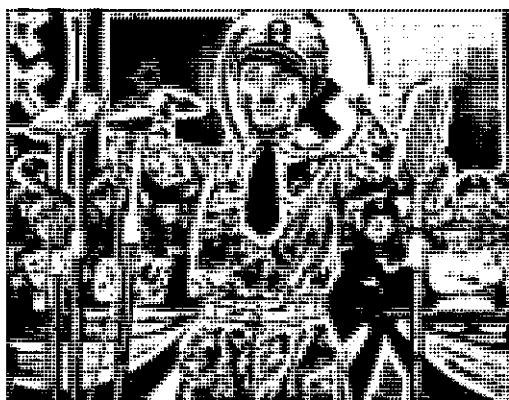
بسیاری از مردم ترجیح می دهند نام این دوره را دورهی «پیر حرفی» بنامند. این دوره با اکران اولین فیلم ناطق به نام «خوانندهی جاز» در سال ۱۹۲۷ آغاز شد. زیرگونههای مشخصی هم به وجود آمدند. فیلم رنگی در دهه ۳۰ پیدا شد. شروع ساخت اولین پویانمایی ها نیز در این دوره بود. پخش برنامههای بعلازاظهر در سینماها رایج شد. سینماها رشد زیادی داشتند. سیستم ستاره سازی^۲ باب و نمایش های کمی و خنده دار سبک بسیار رایج شد. از بازیگران معروف این دوره می توان به «گیل، کاپره فورد» و از همه مهمتر «اولر و هاردن» که به سلطانی دورهی خود تبدیل شدند اشاره کرد. جایزه ای این دوره به زمان نوجوانی خود رسیده و در مسیر بلوغ قرار دارد. شیوه های خاص فیلمسازی هنوز در دورهی مقدماتی خود است اما توائد حریت سینما را برانگیزد.

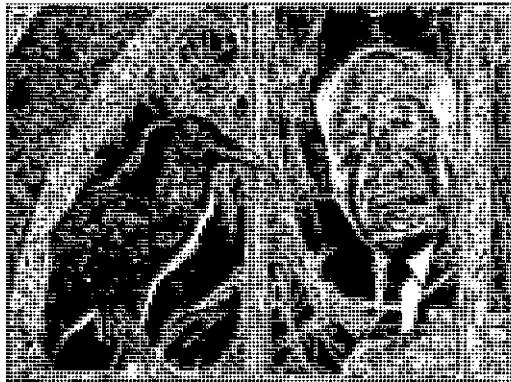
زمان ساخت فیلم

دانستن این که یک فیلم در چه زمانی ساخته شده بسیار مهم است و وقتی قصد نقد فیلمی را داریم باید بدانیم که آن فیلم در چه سالی ساخته شده است، زیرا در هر دوره فن اوری های خاصی در دسترس است که با کمک آن اوری های فیلمی تولید می شود. اکثر مردم از فیلمهای دهه های ۸۰ و ۹۰ بیش از فیلمهای دهه های ۲۰ و ۴۰ رضایت دارند و فیلمهای دهه های ۴۰ و ۵۰ بیشتر به هوش، استعداد و فیلمهای متکی بودند، در حال که فیلمهای دهه های ۸۰ و ۹۰ به بودجه های کلان، هیجان و جلوههای ویژه متکی اند حتی امروزه روش فیلم نگاه کردن ما عوض شده است. اکثر فیلمهای را به صورت ویدیویی خانگی تماشا می کنیم، دیگر خبری از سینماهای درایو - این^۱ نیست و سینما به شکل ساقی وجود ندارد. در طول یک دوره ممکن است یک گونه روی فیلمها تأثیر غالبی داشته باشد و در آن دوره اکثر فیلمها با ویژگی های آن گونه خاص ساخته شوند و سپس بعد از مدتی آن گونه تأثیر خود را لازم دارد و بعتریج محو شود که ابتدا این مسئله باعث خوشحالی عده های سیناریوی می شود، زیرا معمولاً تعدادی از فیلمهای اکران شده از آن گونه خاص دیگر طراوت فیلمهای اولیه را ندارند و معمولاً بد ساخته می شوند آن چه اتفاقی می افتد این است که آن گونه به خواب رفته و ۱۰ یا ۱۵ سال بعد با کیفیتی خوب مجدداً ظاهر می شود.

۱- دوره بیشگامان (۱۹۱۰ - ۱۹۹۵)

دورهی که فیلمسازی آغاز شد؛ اولین فیلمبرداری، اولین بازیگر، اولین نوارهای فیلم و غیره روش های ساخت فیلم کاملاً جدید بودند. البته تمامی فیلمها صامت و اکثر آن را مستند و اخبار و گزارش های مربوط به نمایش های روی صحنه بودند. اولین فیلمهای روایتی، اوایل سال ۱۹۰۵ با فیلم «سفر به ماه» اثر «تُرُز مدلیس» ساخته شدند. این فیلم که اولین فیلم علمی - تخلیی نیز محسوب می شود، ۱۴ دقیقه بیشتر نبود از افراد مشهور این دوره می توان به «دیسون، لمیرها و مدلیس» اشاره کرد. وقتی فیلمهای این دوره را می بینید باید به این امر توجه کنید که این فیلمها مربوط به اولین فیلمهای یک رسانهی جدید بوده اند و آن را احتمانه به حساب نیاورید. این فیلمها ممکن است ابتدایی باشند، اما یادتان

۴- دوره‌ی طلایی فیلم (۱۹۵۴ - ۱۹۶۱)

جنگ جهانی دوم تغییرات زیادی در فیلمسازی به وجود آورد. فیلم‌های کمدی در زمان جنگ و پس از آن رشد بسیاری داشتند. فیلم‌های موزیکال در این فیلم‌ها قرار گرفتند. فیلم‌های ترسناک محظوظ شدند اما باز هم به خاطر هزینه‌های تولید، از جلوه‌های ویژه استفاده نمی‌شد. گونه‌ی فیلم گانگستری ایجاد شد. زیرگونه‌های کارآگاهی و عمامی و خشن متولد شدند. فیلم‌های علمی - تخیلی از سال ۱۹۵۰ پا به عرصه وجود گذاشتند. «بیوت و کاستلو، گرانت، بوگارت، هپبورن، استوارت و راجرز» از بازیگران نام این دوره هستند هنگام قضاوت در مورد فیلم‌های این دوره می‌توانید به مقدار بودجه و خوب یا بد بودن فیلم اشاره کنید.

۵- دوره‌ی انتقال (۱۹۶۶ - ۱۹۷۰)

من این دوره را «انتقال» می‌نامم، زیرا در این زمان فیلم‌ها واقعاً به بلوغ رسیند. سینمای هنری نوین و غیرستی پدیدار شد. سد هالیوود فرو ریخت و فیلم‌های کشورهای دیگر اجازه ورود به ایالات متحده را یافتند. فیلم‌های خشن و گاه مشتمل شدند. بیش از پیش محظوظ شدند. استودیوهای منهم تا حدی اعمال قدرت می‌کردند. صنعت فیلم در این دوره با نشمنی به نام تلویزیون رویکرد شد. تابایران دوباره کیفیت فیلم‌ها مد نظر قرار گرفت. مسایل اجتماعی بیشتری در فیلم‌ها مطرح می‌شد. اکثر فیلم‌ها رنگی بودند و تعادل فیلم‌های سیاه و سفید به کمترین مقنن رسید. «هیچکاک، کرتیس، مونرو، باردوت و تیلر» افراد نامی این دوره‌اند. جنگ سرد شروع و لیست سیاه در هالیوود موجب بی‌نظمی شده بود. هنگام بررسی فیلم‌های این دوره باید به این که فیلم از نوع هنری نوین یا صرفاً فیلمی معمولی بوده است توجه کرد. به کیفیت فیلم نیز توجه کنید. اما در خصوص جلوه‌های ویژه ساختگیری نکنید. طرح و پیوستگی داستان فیلم‌های این دوره از اهمیت خاصی برخوردارند. که باید به آن‌ها توجه داشته باشید.

۶- دوره‌ی نقره‌ی (۱۹۷۹ - ۱۹۸۷)

این دوره طلوع فیلم مدرن است و با فیلم‌های «فاراغ تحصیل»، اثر «مايك نیکولاو» و «لائی و کلاید» اثر «آرتور بن» آغاز می‌شود. اما مدت کوتاهی طول می‌کشد و تقریباً با پخش فیلم‌های «جنگ ستارگان» و «پیشازان فضایی» به پیان می‌رسد. نامی‌های این دوره «کاپولا، هافمن، اسپیلبرگ و براندو» هستند. در این دوره فقط ۳ درصد از فیلم‌ها سیاه و سفیدند. هالیوود دیگر یاد گرفته است چگونه فیلم بسازد. تفاوت قابل توجهی می‌توانید بین فیلم‌های کم و پرهزینه مشاهده کنید. هنگام تقد فیلم‌های این دوره به این موضوع توجه کنید. اما جنبه‌های دیگر فیلم‌ها را هم مدنظر داشته باشید و فیلمی را صرفاً به خاطر کم‌هزینه بودن بد تلقی نکنید.

۷- دوره‌ی نوین (۱۹۸۰ به بعد)

این دوره در واقع با فیلم «جنگ ستارگان» شروع می‌شود. جلوه‌های ویژه رایانه‌ی و فن‌آوری‌های جدید فیلمسازی با به عرصه‌ی وجود گذاشتند. همچنین در این دوره رایانه، ویدیوی خانگی و تلویزیون کابلی معرفی شدند. فیلم‌های پرفروشی که هزینه‌ی ساختشان نهاده می‌لیون دلار بود پدیدار شد. در این دوره، فیلمسازی بیش از این که به طرح داستان یا

باری تکیه داشته باشد به صرف بودجه‌های عظیم متکی است، اما هنوز هم می‌تواند ویژگی سرگرم‌کننده خود را حفظ کند از افراد مشهور این دوره می‌توان به «شووارتزینگر، برتون، زمیریک، کانری، اسپیلبرگ (باز هم!)» و - اشاره کرد. ساخت فیلم‌های کم‌هزینه، هنوز هم ادامه دارد. مراقب باشید که هنگام نقد، این فیلم‌ها را هم به دقت بررسی کنید.

گونه‌ی فیلم

هنگام نقد، در ک گونه‌ی فیلم بسیار مهم است. اکثر مردم با شناخت گونه‌ی فیلم‌ها، به تماسای فیلمی می‌نشینند یا از آن رویگردان اند. مهم‌ترین بخش هر فیلمی گونه‌ی آن است. گونه، خط داستان فیلم را مشخص می‌کند و ذهن تمثاگر را نسبت به این که الان چه چیزی را خواهد دید آماده می‌سازد. در واقع اولین بار مطليس با ساخت فیلم سفر به ماه (علمی - تخیلی) مردم را نسبت به گونه‌ی فیلم آگاه ساخته گونه‌های مختلف فیلم عبارت‌انداز:

مهیج، کمدی، درام، حشت، دلهره‌آور و تعلیقی، ماجراجویی، جنایی، خانوادگی، موزیکال، جنگی، اینیشن و کارتونی (پویانمایی)، مستند، فانتزی، علمی - تخیلی و وسترن.

از دهمه‌های پیش تا کنون گونه‌های مختلفی خلق شدند. برخی از آن‌ها به قدرت خود صفت متفاوتی از دل این گونه‌ها بیرون آمده که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- فیلم‌های بزرگسالان که به روابط بین انسان‌ها و ارزش‌های آن‌ها می‌پردازند و نیز فیلم‌های عاطفی، اجتماعی، سیاسی و تاریخی که از زیرگونه‌های درام هستند.
- ۲- کنسرت، از زیرگونه‌های فیلم موزیکال است که در این نوع فیلم‌ها یک گروه موسیقی برنامه‌ی کنسرت خود را به نمایش می‌گذارد.
- ۳- فیلم‌های کارآگاهی، مرموز و حداثیه از زیرگونه‌های دلهره‌آور و تعلیقی‌اند.

۴- ماقبل تاریخ، عصر اتم و آینده‌گرا از زیرگونه‌های علمی - تخیلی هستند.

- ۵- فیلم‌های هولناک و سلاخی از زیرگونه‌های وحشت‌اند.
- ۶- بلایای طبیعی، جاسوسی و هنرهای رزمی از زیرگونه‌های مهیج‌اند.
- ۷- تعطیلات زیرگونه‌ی فیلم‌های خانوادگی است.
- ۸- فیلم‌های جانوی زیرگونه‌ی فیلم‌های فانتزی‌اند.
- ۹- فیلم‌های تپه‌کاری و پلیسی از زیرگونه‌های جنایی هستند.

۱۰- فیلم‌های کمدی سیاه که در مورد موضوعات جدی که مضمون طنز دارند صحبت می‌کنند و فیلم‌های سبک و خندهدار و نوع Stand-up که در این سبک، فردی روی صحنه می‌آید و لطایف مختلف از فرهنگ خود و ملش تعریف می‌کند، از زیرگونه‌های کمدی محسوب می‌شوند.

۱۱- نوعی دیگر از فیلم وجود دارد که زیرگونه‌ی فیلم‌های وسترن است و به آن «مرزی» می‌گویند. این فیلم‌ها از مرزنشینان و مشکلاتنشان می‌گویند. برخی از فیلم‌ها را نمی‌توان در گونه یا زیرگونه‌ی خاصی قرار داد و ترکیبی از چند گونه مختلف هستند که به آن‌ها فیلم‌های «ترکیبی» می‌گویند؛ مانند فیلم «بازگشت به اینده». این فیلم را مهیج و کمدی می‌دانند که ترکیبی از ماجراجویی، علمی - تخیلی، فانتزی و وسترن است.

اجزای اصلی فیلم‌ها باید به صورت زیر خرد شوند:

- فیلم‌های غیرکارتونی
- طرح داستان / پیوستگی (ط ب)
- شخصیتپردازی / بازی (ش ب)
- موسیقی / خوانندگی (م خ)
- کارگردانی / تدوین (ک ت)
- فیلمبرداری / جلوه‌های ویژه (ف ج)
- فیلم‌های کارتونی (A)
- طرح داستان / پیوستگی (ط ب)
- شخصیتپردازی / بازی (ش ب)
- موسیقی / خوانندگی (م خ)
- کارگردانی / تدوین (ک ت)
- انیمیشن / جلوه‌های ویژه (الف ج)

سپس از سیستم امتیازدهی زیر استفاده کنید:

$$A+ = ۹/۷ - ۱۰$$

$$A = ۹/۳ - ۹/۶$$

$$A- = ۸/۹ - ۹/۲$$

$$B+ = ۸/۵ - ۸/۸$$

$$B = ۸/۱ - ۸/۴$$

$$B- = ۷/۷ - ۸$$

$$C+ = ۷/۳ - ۷/۶$$

$$C = ۶/۹ - ۷/۲$$

$$C- = ۶/۵ - ۶/۸$$

$$D+ = ۶/۱ - ۶/۴$$

$$D = ۵/۷ - ۶$$

$$F+ = ۴/۹ - ۵/۲$$

$$F = ۴/۵ - ۴/۸$$

$$F- = ۰ - ۴/۴$$

امتیاز ۱۰ به بهترین فیلم‌ها تعلق می‌گیرد و امتیاز ۱ ویژه بدترین‌هاست. در واقع در این هنگام، شما «امتیاز انتقادی» فیلم مورد نقد را منظور کرده‌اید. با توجه به امتیازات بالا، C- به پایین، مربوط به فیلم‌هایی است که من اصلًا توصیه نمی‌کنم آن‌ها را بینید.

بودجه‌ی فیلم

هنگام نقد یک فیلم باید بودجه استفاده شده در آن فیلم را مد نظر قرار دهید. بسیاری از شرکت‌ها، نسبت به شرکت‌های دیگر به آسانی بودجه فیلمسازی را افزایش نمی‌دهند. البته در برخی از کشورها، شرکت‌های فیلمسازی نمی‌توانند بودجه زیادی برای فیلمسازی در نظر بگیرند و بیش تر مردم، این دسته از فیلم‌ها را ریشند کرده و از آن‌ها به عنوان فیلم بد باد می‌کنند. از آنجایی که با پول می‌توان تسهیلات بهتری در اختیار گرفت، بنابراین فیلم‌های با بودجه زیاد می‌توانند توجه بسیاری از مردم را به خود جلب کنند. پس بعد از دیدن یک فیلم باید ابتدا بفهمید که بودجه‌ی آن چه قدر بوده و از این بودجه در تولید فیلم چگونه بهره برده شده و چه قدر موفق عمل کرده است. هر فیلم کم بودجه‌ی را نمی‌توان بد تلقی کرد.

طبقه‌بندی فیلم‌ها بر اساس بودجه‌های تخصیص یافته

۱- بودجه‌ی کلان: برای ساخت چنین فیلم‌هایی ۲۰ میلیون دلار به بالا هزینه شده است.

۲- پررونق: ۱ تا ۱۹ میلیون دلار

۳- مستقل: ۵۰۰ تا ۹۹۹ هزار دلار

۴- کم‌هزینه: ۵۰ تا ۴۹۹ هزار دلار

۵- برنامه‌ی پدیده‌ی ۹: کمتر از ۵۰ هزار دلار

۶- پویانمایی مدرن: بیش از ۱ میلیون دلار هزینه شده و اکثر این فیلم‌ها مربوط به سال‌های پس از ۱۹۷۵ - ظهور رایانه - هستند.

۷- پویانمایی کم‌هزینه: کمتر از ۱ میلیون دلار و عمده‌ای مربوط به سال‌های قبل از ۱۹۷۵

امتیاز‌بندی فیلم

بهترین راه برای امتیازدهی فیلم ابتدا این است که تصمیم بگیرید آن را در سینما بینید یا در خانه. اگر فیلم را در خانه تماشا می‌کنید، سعی کنید با بزرگترین صفحه‌ی نمایش ممکن و بهترین کیفیت سیستم صوتی آن را تماشا کنید. در ضمن تمام لامپ‌های اتاق را هم خاموش کنید. فیلم را دو بار بینید. هیچ‌گاه پس از یک بار مشاهده به نقد نپردازید. گام بعدی، لذت بردن از فیلم و فهم آن به وسیله‌ی تحقیق در مورد آن است و سعی کنید بفهمید که

بودجه: پررونق - بازیگران: دنی کی، ویر جینیا مایو، بنی گودمن و لویس آرمسترانگ - کارگردان: هوارد هاوکس

دو مثال از نقد فیلم^۴

عنوان: Twister

سال اکران: ۱۹۹۶، رنگی - مدت فیلم: ۱۲۷ دقیقه - گونه / زیرگونه: مهیج، بلایای طبیعی - دوره: طلایی - بودجه: کلان - بازیگران: هلن هانت، بیل پاکستون و کری الویس - کارگردان: جان دوبوونت

طرح داستان

یک استاد موسیقی ساده‌لاوح - کی - عاشق خواننده‌ی - مایو - می‌شود و از آن جایی که دوست آن خواننده یک تبهکار است، گرفتار یک عسری در درس می‌شود. خواننده سعی می‌کند از استاد سواعستفاده کند و همین مسئله باعث می‌شود که او تصور کند خواننده به او علاقمند شده و قصد ازدواج با او دارد و ...

نقد فیلم

فیلم بسیار خنده‌دار و شاهکاری جذاب است. موسیقی‌ها و ترانه‌های فیلم بیننده را از طرح اصلی داستان دور نمی‌کند. «کی» شخصیت بانمکی دارد اما بسیار پیچیده است. «مایو» زن بسیار زیبایی است. فیلم از ساختار خوبی برخوردار است.

امتیاز اجزای اصلی فیلم

ط ب: (B) ۸/۱

ش ب: (B+) ۸/۸

ک ت: (A-) ۹/۲

م خ: (B+) ۸/۸

ف ج: (B) ۸/۱

امتیاز انتقادی: (B+) ۸/۶

حرف آخر: پیشنهاد می‌کنم که فیلم را حتماً بینید، زیرا بسیار سرگرم کننده است.

■ امتیاز نهایی (بر اساس جدول تبدیل بودجه): A-

پانویس‌ها

۱- سینما «درایو» - این «نوعی ساختار سینمایی بوده که این صورت که در فضایی باز (مثل پارکینگ) یک صفحه‌ی نمایش بزرگ و پروژکتور قرار منداده و اندگان همان طور که در خودروی خود نشسته بودند به تماسای فیلم می‌برد اختند.

۲- استودیوها، بازیگران جوان آتیدار را انتخاب می‌کردند و برای آن‌ها شخصیت ایجاد کرده و نام جدید و حتی پیشنهادی جدید برایشان خلق می‌کردند و به ذیای بازیگری معرفی می‌نمودند.

۳- این طبقبندی در سال ۱۹۹۶ انجام شده است.

۴- برای مطالعه و بررسی نقد فیلم‌های دیگر می‌توانید به سایت www.mecfilms.com مراجعه کنید

طرح داستان

«پاکستون» یک تعقیب‌کننده‌ی توفان - کسی که در تعقیب بدترین توفان‌های برای تحقیق و فیلمبرداری و گاهی مجراجویی است - به خانه‌ش برمی‌گردد تا از همسر سابقش «هانت» بخواهد که برگه‌ی طلاق‌شان را المضا کند. پدر همسرش نیز تعقیب‌کننده‌ی توفان و قربانی توفانی به شدت ۵-۶ بوده است. او و همسرش در گیریک کار تحقیقاتی در مورد توفان می‌شوند و ...

نقد فیلم

این فیلم حاوی جلوه‌های ویژه‌ی بسیار حیرت‌آوری است. صحنه‌های مهیج آن بسیار عالی است و تماشاگر را در حشت و هراس زیادی قرار می‌دهد. هانت و پاکستون بسیار خوب بازی می‌کنند سایر بازیگران هم خوب هستند فیلم کسل کننده نیست، اما طرح داستان بسیار ضعیف است و کلاسی‌های زیادی در فیلم‌نامه دیده می‌شود. بیشتر اوقات می‌توانید اتفاق‌های بعدی را حدس بزنید. «جان دوبوونت» هنگام ساخت فیلم «سرعت» بهتر عمل کرده بود.

امتیاز اجزای اصلی فیلم

ط ب: (-C) ۶/۸

ش ب: (B+) ۸/۶

م خ: (C+) ۷/۶

ک ت: (B+) ۸/۸

ف ج: (A+) ۹/۹

امتیاز انتقادی: میانگین امتیاز‌های فوق $\frac{۹}{۱۰}$ ، بنابراین B است. حرف آخر: به خاطر جلوه‌های ویژه و صحنه‌های مهیج آن، توصیه می‌کنم که این فیلم را حتماً بینید.

امتیاز نهایی (بر اساس جدول تبدیل): B

عنوان: ترانه‌ی می متولد شد

سال اکران: ۱۹۶۸ - مدت فیلم: ۱۱۳ دقیقه - گونه / زیرگونه: موزیکال، کمدی، عاطفی - دوره: طلایی